

Истамкулов Ж.У.

МАМЛЕКЕТТИН ЭКОЛОГИЯЛЫК ФУНКЦИЯСЫН ИШКЕ АШЫРУУДА КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЖОГОРКУ КЕҢЕШИНИН ЖАНА ӨКМӨТҮНҮН КОНСТИТУЦИЯЛЫК ЫЙГАРЫМ УКУКТАРЫ

Истамкулов Ж.У.

КОНСТИТУЦИОННЫЕ ПОЛНОМОЧИЯ ЖОГОРКУ КЕНЕША И ПРАВИТЕЛЬСТВА КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ В ОСУЩЕСТВЛЕНИИ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ФУНКЦИЙ ГОСУДАРСТВА

Zh.U. Istamkulov

THE CONSTITUTIONAL POWERS OF THE JOGORKU KENESH AND THE GOVERNMENT OF THE KYRGYZ REPUBLIC IN THE IMPLEMENTATION OF THE ECOLOGICAL FUNCTIONS OF THE STATE

УДК:334.016

Бул илимий макалада Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин жана Өкмөтүнүн мамлекеттин экологиялык функциясын ишке ашыруудагы Конституциялык ыйгарым укуктары каралган.

Негизги сөздөр: конституциялык ыйгарым укуктар, берене, юридикалык илим, көзөмөл.

В научной статье в рамках полномочий рассмотрены Конституционные полномочия Жогорку Кенеша и Правительства Кыргызской Республики в осуществлении экологических функций государства.

Ключевые слова: конституционный полномочия, статьи, юридические науки, надзор.

In a scientific article under the authority debated the constitutional powers of the Jogorku Kenesh of the Kyrgyz Republic and the Government in the implementation of environmental functions state.

Key words: constitutional powers, articles, legal studies, supervision.

Укуктуу мамлекеттердин шартында кандай гана коомдук мамилелер болбосун мыйзам деңгээлинде жөнгө салынышы артыкчылыкка ээ болгон ишмердүүлүк болуп саналат.

Учурдагы татаал коомдук мамилелер мамлекеттин функциясын да бир канча өзгөрүүлөргө алып келди. Мамлекеттин функциялары бир канча өзгөрүп, жаңы функциялардын пайда болушун, эскилеринин бир канча кеңейүүсүнө шарттады.

Мамлекеттин жаңы функцияларынын пайда болушу анын ишмердүүлүгүнө да таасир этип бизге белгилүү болгондой мыйзам чыгаруу ишмердүүлүгүнө да таасир этет.

Мындай жаңы функциялардын бири болуп мамлекеттин экологиялык функциясын эсептесек болот. Бул функциянын пайда болушу менен мамлекет бул тармакта өзүнүн багыттуу ишмердүүлүгүн жүргүзүп тийиштүү мыйзам актыларын кабыл алат.

Кыргыз мамлекетинин укук тутумуна кирген тармактардын бири болуп экология чөйрөсүндөгү мыйзам актылары саналат.

Азыркы учурда бул жаатта тийиштүү ченемдерди иштеп чыгуу, алардын натыйжалуулугун жакшыртуу

мамлекеттин негизги милдеттеринин бири болуп саналат.

Анткени Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 48-беренесине ылайык [1]; Ар ким өмүрү жана ден соолугу үчүн ыңгайлуу болгон экологиялык чөйрөгө укуктуу.

2. Ар ким жаратылышты пайдалануудагы аракеттердин натыйжасында ден-соолугуна же мүлкүнө келтирилген зыяндын ордун толтуруп алууга укуктуу.

3. Ар ким табигый жаратылыш чөйрөсүнө, өсүмдүктөр жана жаныбарлар дүйнөсүнө этият мамиле жасоого милдеттүү [1].

Бул беренеден келип чыккандай мамлекет экологиялык мамилелерди жөнгө салууда тийиштүү ченемдерди иштеп чыгуу зарылдыгын шарттайт.

Азыркы учурдагы мамлекеттик түзүлүш шарттарында кандай гана мамлекет болбосун өзүнүн социалдык, экономикалык, укук коргоо функциясы менен бирдикте экологиялык функцияны да иш жүзүнө ашырат. [2].

Бул жактан алып караганыбызда укук таануучулар арасында жана юридикалык адабияттарда мамлекеттик функцияларды ички жана тышкы функцияларга таандык экендиги жөнүндө бирдиктүү ойлор жок бул маселе мамлекеттин экологиялык функциясына да таандык.

Биздин оюбузча мындай жагдайлар бир канча факторлор менен түшүндүрүлөт.

Аларга төмөнкүлөр кирет;

А) Өндүрүштүк технологиялык процесстердин өнүгүүсү;

Б) экологиялык абалдын глобалдашуусу;

В) мамлекеттердин геосаясаты;

Г) экономикалык, социалдык, саясий интеграциялануу;

Мамлекеттин экологиялык функциясынын маанилүү бөлүгү мыйзам чыгаруу бийлиги менен аткаруу бийлигине таандык.

Мына ошондуктан экология чөйрөсүндөгү тийиштүү мыйзам актыларын кабыл алуу, өзгөртүү толуктоо мамлекеттеги мыйзам чыгаруу бийлигине таандык экендигин көрсөтөт.

Мыйзам чыгаруу ишмердүүлүгүндө ар кандай ченемдик укуктук актылар жаратылып, аларды классификациялоо, мүнөздүү белгилерин аныктоо юридикалык илимдин негизги милдеттеринин бири болуп саналат. Классификациялоонун натыйжасында биз ченемдик актылардын кайсыл укуктун тармагына таандык экендигин анын жөнгө салуу объектилерин, предметин, субъектилерин, ошондой эле бири-бири менен болгон байланыштарын аныктоого мүмкүнчүлүк берет.

Кыргыз Республикасында мыйзам чыгаруу ишмердүүлүгү КР Жогорку Кеңешине таандык.

Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 79-беренесине ылайык [1] мыйзам чыгаруу демилге укугу төмөнкүлөргө таандык:

- 1) 10 миң шайлоочуга (элдик демилге);
- 2) Жогорку Кеңештин депутатына;
- 3) Өкмөткө.

Сунушталып жактан мыйзам долбоорлору Жогорку Кеңешке киргизилет. Ал жерде кароодон профилдик комитеттерде талкуудан өтүүсү зарыл. Эреже катары мыйзамдар Жогорку Кеңеш тарабынан үч окууда кабыл алынат.

Ал эми Кыргыз Республикасынын Өкмөтү аткаруу бийлигинин бутагы болуп саналат. Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 83-беренесине ылайык [1] «Кыргыз Республикасында аткаруу бийлигин Өкмөт, ага баш ийген министрликтер, мамлекеттик комитеттер, административдик ведомстволор жана жергиликтүү мамлекеттик администрациялар ишке ашырат». Өкмөт Кыргыз Республикасынын аткаруу бийлигинин жогорку органы болуп саналат.

Кыргыз Республикасынын Өкмөтү коомдук турмуштун ар кандай чөйрөсүндө өзүнүн ишмердүүлүгүн жүргүзөт. Ал уюшумдук укуктук, түзүмдүк, функционалдык, көзөмөл, тескөө милдеттерин бөлүштүрүү менен ишке ашырылат.

Экология жана жаратылыш кендерин пайдалануу боюнча мамлекеттик бирдиктүү саясаттын жүргүзүлүшүн камсыз кылып, экологиялык коопсуздукту да камсыз кылат.

Жарандардын жагымдуу айлана чөйрөгө болгон укуктарын ишке ашырууга, экологиялык жагымдуу жагдайды түзүүнү камсыздап, жаратылыш ресурстарын сарамжалдуу пайдаланууну көзөмөлгө алат.

Мамлекеттин экологиялык функциясы Кыргыз Республикасынын азыркы өнүгүү шарттарында абдан маанилүү. Мына ошондуктан мамлекеттин экология жаатындагы саясатын, функциясын конституциялык мыйзам деңгээлинде кароо зарыл. Тилекке каршы Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн ыйгарым укуктарында экологиялык ишмердүүлүк каралган эмес.

Мына ошондуктан биздин оюбузча Кыргыз Республикасынын Конституциясынын 88 беренесинде каралган Өкмөттүн ыйгарым укуктарында «*экологиялык коопсуздукту камсыз кылуу боюнча чараларды көрөт*» деп толуктоо зарыл.

Адабияттар:

1. Кыргыз Республикасынын Конституциясы. – Б., 2010.
2. Байтин, М.И. Сущность и основные функции социального государства. Саратов: Изд-во СГУ, 1979 - 302 с.

Рецензент: д.ю.н., профессор Жоробекова А.